



EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN
JÄRJESTÖVERKOSTO

20.5.2022

VN/6327/2022

Lausunto: Ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle arpajaislain muuttamisesta

Ehkäisevä päihdetyön järjestöverkosto (EPT-verkosto) kiittää mahdollisuudesta esittää mielipiteensä arpajaislain muuttamisesta. EPT-verkoston 57 valtakunnallista järjestöä toimivat yhteistyössä vähentäen päihde- ja rahapelihaittoja sekä ehkäisten päihteiden käyttöä ja haitallista rahapelaamista.

Lausuttavan esityksen tavoitteeksi on luonnoksessa otettu

- rahapeli tuotolla rahoitettujen toimintojen taloudellisen ja määrärahasoon liittyvän riippuvuuden poistaminen Veikkaus Oy:n tuotosta.
- rahapelihaittojen ehkäisyn ja vähentämisen vahvistaminen yksinoikeusjärjestelmässä.

Arpajaislaista kumottaisiin Veikkaus Oy:n tuoton jaosta päättämistä, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskusta, sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukuntaa, avustustoiminnasta aiheutuvia kustannuksia ja muut valtionavustuksia koskevat säännökset.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteinen huoli on, että järjestörahoituksesta tulee jatkossa vaikeammin ennustettavaa. Ennustettavuutta vaikeuttaa se, että rahoituksen tasosta tullaan päättämään hallituskohteisesti. Rahoitus tulee siis riippumaan poliittisista suhdanteista sekä poliittisista vaikuttamistoimista, mikä vaikeuttaa järjestöjen pitkäjänteistä toiminnan ja talouden suunnittelua.

Kansalaisjärjestöjen autonomia on tärkeä demokratian väline. Järjestöjen tekemä työ ei ole lakisääteistä, vaan kansalaisten itse ajan myötä kehittämää toimintaa, joka tukee kansalaisten hyvinvointia monin eri tavoin. Kriisitilanteissa järjestöjen joustavuus, nopea muutoskyky ja ihmisten tuki ja kohderyhmien tuntemus ovat olleet merkittäviä. Kansalaisjärjestöjen toiminnan ja valtionavustuksien jakamisen jatkuvuuden turvaamiseksi tulisi asettaa lakisääteisiä mekanismeja, jolla ennustettavuutta ja vakautta voidaan lisätä tulevassa järjestelmässä. Mekanismit tulisi ottaa käyttöön välittömästi uudistuksen astuttua voimaan.

Rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen

EPT-verkoston näkökulmasta ehdotetun arpajaislain muutoksen tulee ensisijaisesti tavoitella rahapelihaittojen ehkäisyä. Riskipelaaminen on THL:n tutkimuksen mukaan vähentynyt, mutta edelleen 35 % rahapeli tuotoista on peräisin pelaajilta, joilla on rahapeliongelma. Kuten päihteiden kohdalla, riskipelaaminen vaikuttaa yksilöön itseensä, hänen läheisiinsä sekä yhteisöihin negatiivisella tavalla. Riskipelaaminen yhdistyy myös usein muihin terveyttä ja hyvinvointia haittaaviin ilmiöihin.



EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN JÄRJESTÖVERKOSTO

Kuten Liikasen työryhmän muistiossa (2021) todetaan, rahapelaamisen ysinoikeusjärjestelmä tulee edelleen säilyttää, ja tulevien rahoitusmuutosten ei tule sitä vaarantaa. Yksinoikeusjärjestelmän avustusten jaon uudistamista ei tule perustella avustusten kehittämällä, vaan rahapelaamista ja sen riskejä vähentävänä toimena. Tästä näkökulmasta luonnoksen kohta *"Esityksellä ei arvioida olevan välittömiä vaikutuksia Veikkaus Oy:n tuottoon. Veikkaus Oy:n arvion mukaan esityksellä ei olisi myöskään vaikutusta rahapelaamiseen"* on ristiriitainen. Mikäli uudistuksella ei voida vähentää rahapelaamisesta koituvia riskejä ja haittoja, toisin sanoen Veikkauksen tuottoa, mikä on uudistuksen tarkoitus?

Lausuttavassa ehdotuksessa viitataan usein siihen, että edunsaajien ja rahapelaamisen yksinoikeusjärjestelmän välisen yhteyden katkaiseminen parantaisi haittoja vähentävän ja ehkäisevän työn valmiuksia. On hyvä, jos näin käy, mutta muutos tulee vaatimaan lakimuutoksen lisäksi esimerkiksi tiedottamista. Ehkäisevän työn resursointi on kunnissa edelleen vähäistä, ja uusilla hyvinvointialueilla ehkäisevän työn järjestäminen osana sosiaali- ja terveyspalveluita on edelleen alkuvaiheessa ja tarvitsee tukea.

Lausuttavan lakimuutoksen luonnoksen sosiaalisissa ja terveysvaikutuksissa käsittelevässä kohdassa todetaan, että *"Esityksen arvioidaan selkeyttävän rahapelijärjestelmää vähentämällä merkittävästi nykyisten edunsaajien kiinnostusta ja pyrkimyksiä vaikuttaa rahapelipolitiikkaan. Tämä parantaisi mahdollisuuksia toteuttaa rahapelien toimeenpanoa koskevia haittoja ehkäiseviä ja vähentäviä politiikkatoimia."*

EPT-verkoston näkökulmasta toteamus on ristiriitainen. Lukuisat kansalaisjärjestöt ovat vuosia pyrkineet edistämään rahapelipolitiikkaa nimenomaan haittoja vähentävästä näkökulmasta ja vaatineet esimerkiksi pelaajien tunnistautumista, pelikoneiden laajempaa ikävalvontaa ja markkinoinnin rajaamista. Lisäksi päihdejärjestöt vaikuttivat siihen, että rahapelaaminen lisättiin vuonna 2015 lakiin ehkäisevästä päihdetyöstä. Kansalaisjärjestöjen kiinnostus rahapelipolitiikkaan on osa järjestöjen tekemää hyvinvoinnin edistämisen työtä, eikä ole perusteltua vähentää sitä. Sen sijaan väärinkäyttöihin edunsaajissa ja tulee aina puuttua.

Yhtenä vakauttavana mekanismina esitetään parlamentaarista hallituskaudet ylittävää neuvottelukuntaa rahoituksen ja toiminnan kehittämisen seurantaan varten. EPT-verkosto puoltaa neuvottelukunnan perustamista. Parlamentaarinen neuvottelukunta on välttämätön uuteen rahoitusmalliin liittyvien riskien välttämiseksi sekä tiedonkulun takaamiseksi. Luonnoksessa esitetään, että neuvottelukunnasta poistetaan Veikkauksen tuotosta rahoituksensa saavat toimijat. Tämä ei ole kannatettavaa, sillä kansalaisjärjestöjen äänen säilyminen neuvottelukunnassa on arvokasta. Tämä koskee erityisesti pelihaittoja vähentäviä järjestöjä, joilla on erityistä osaamista haittojen vähentämisestä ja ennaltaehkäisystä. Järjestöillä on osaamista myös kansalaisten tukemisesta, neuvonnasta ja vertaistyöstä.



EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN
JÄRJESTÖVERKOSTO

Esityksessä nostetaan lisäksi esiin rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä tukeva erillismomentti, joka lisäisi rahapelihaittatyöhön käytettäviä resursseja. Erillismomenttia ei esitetä käytettävän sosiaali- ja terveysjärjestöjen työhön, vaikka nykytilanteessa rahapelihaittatyötä tekee usea järjestö ja sitä on kehitetty pitkäjänteisesti. Järjestöt ovat myös tukeneet kuntia ja alueita työn kehittämisessä ja ehkäisevän päihdetyön lain toimeenpanossa. Tästä lähtökodasta EPT-verkosto näkee, että erillismomentti voisi koskea myös kansalaisjärjestötyötä silloin, kun sen tavoitteena on rahapelihaittojen ehkäisy.

Lisätiedot:

Annika Eloranta
Yksikön päällikkö
EPT-verkosto/EHYT ry

annika.eloranta@ehyt.fi
www.ept-verkosto.fi